Hörapparat ersätter hörselvård

Den »butiksmodell« för hörapparater och hjälpmedel som nu införs med stormsteg i Sverige är inte kvalitetssäkrad, och det kan betvivlas om den förekommer någon annanstans i västvärlden.

Tre exempel på hörselskador – ledningshinder, sensorisk skada och neural påverkan – visar att en hörapparat inte alltid är det viktigaste. Vid ledningshinder ligger defekten oftast i mellanörat, och då kan en operation vara det optimala. Vid en skada i snäckan ger en hårcellsdefekt minskad känslighet för ljud. Där kan en hörapparat vara till hjälp för att öka känsligheten för ljud, men den ersätter inte de förlorade hårcellerna, och talet låter inte lika tydligt som förr. Vid en nervskada kan hörselnivån vara normal, men taluppfattningen sänkt. Där hjälper sällan hörapparat, utan tydlig kommunikation i kombination med optimal akustik krävs.

Det finns flera olika typer av hörselnedsättning samt kombinationer av dessa. Patientens allmäntillstånd spelar också en viktig roll. Enligt hälso- och sjukvårdslagen är alla som söker för sina symtom berättigade till undersökning, medicinsk diagnos samt saklig information om prognos och behandling.

Den tekniska utvecklingen har på gott och ont haft ett stort inflytande på hörselvården i Sverige. Hörselpedagogerna som ansvarat för information och utbildning av de hörselskadade finns snart inte mer, deras utbildning har upphört.

De läkare som arbetar med hörselskador och är specialister i hörselrubbningar håller också på att försvinna. Den medicinska specialitet – audiologi eller hörselrubbningar – som en gång fanns som självständig specialitet finns inte mer. Den är nu, efter en nyligen genomförd reform, en del av öron-, näs- och halsspecialiteten (ÖNH). Detta innebär att de läkare som vill arbeta inom hörselvården rekryteras från enbart specialiteten ÖNH.

Tyvärr är specialiteterna hörselrubbningar och ÖNH i grunden olika, som exempelvis neurokirurgi och nerurologi. ÖNH tillhör de opererande eller kirurgiska specialiteterna, medan hörselrubbningar är en rehabiliterande specialitet. Det kan ifrågasättas om de läkare som söker sig till ÖNH-specialiteten primärt har ett intresse för rehabilitering. En hörselnedsättning är oftast livslång och kräver som sådan regelbunden uppföljning och kontinuerlig kontakt med sjukvården.

Dagens utveckling ställer allt större krav på läkaren beträffande kompetens inom teknik, kommunikation och hörselns neurofysiologi. Varför kortar vi så ner denna del av utbildningen för den blivande grenspecialisten, men lägger större tid på utbildning i näsans och bihålornas sjukdomar, för att ta ett exempel? Kanske dagens medicinska utbildning bidrar till läkarens allt mer undanskymda roll inom hörselvården? I dag finns ingen professur i audiologi eller hörselrubbningar inom den medicinska vetenskapen i Sverige. Tidigare fanns det tre professorer som drev forskning och utveckling inom audiologin vidare.

På flera ställen i Sverige, som i Skåne och Stockholm, ersätts nu hörselvården med en »butiksmodell«. I sin information förtydligar Region Skåne: »Du behöver ingen remiss till en auktoriserad audionommottagning. Audionommottagningen vänder sig till hörselskadade skåningar från 20 år.«

Ansvarsområdet är stort: »Hos en auktoriserad audionommottagning utförs bland annat följande: hörselutredning, individuell kartläggning och upprättande av plan för rehabilitering, information om hörselnedsättning och hörselhjälpmedel ...«.

Och vidare: »Vid behov eller önskemål ska kunden erbjudas hänvisning till annan vårdgivare eller auktoriserad audionommottagning. Om den undersökande audionomen bedömer att en fördjupad hörselrehabilitering med flera kompetenser behövs eller om audionomen misstänker att det finns en bakomliggande sjukdom hänvisar audionommottagningen till Hörsel- och dövenhetens vuxenteam inom Habiliterings- och hjälpmedelsförvaltningen eller till en läkare för medicinsk bedömning.«

I informationen kallas hörselskadade för kunder, och ordet diagnos förekommer inte, däremot »kartläggning«. Vad menas med det? Eller med »bakomliggande sjukdom«? Betraktar Region Skåne hörselnedsättning som ett normaltillstånd? Läkaren kommer sedan sist på listan över andra alternativ.

Vilken är då erfarenheten från Skåne, som haft tillgång till denna vårdmodell nu i några år? Jo, det framhävs att vårdköerna till hörapparatutprovning har minskat, men det är nog inte ett användbart argument. Det är en sak att stå i kö till den offentliga sjukvården, där man väntas betala 300 kronor för hörapparatutprovning, och en annan att besöka en »hörselbutik«, där kostnaden för hörapparat kan vara tio gånger högre eller mer.

På SR Malmöhus webbplats läser vi [»Audionomer pressas sälja hörapparater«, 7 mars 2012]: »Den person som kommer till mig måste träffa en audionom och inte en försäljare. Det är a och o att man kan lita på den person som man träffar, när man är i ett underläge. Det är business nu, och det får man inte glömma«, säger Sofie Lood, audionom på Hörseltjänst [i Skåne].

Foto: Colourbox

Audionomen ska numera kartlägga, informera och sedan sälja hörapparater och hjälpmedel.

Den »butiksmodell« som nu införs med stormsteg i Sverige är inte kvalitetssäkrad, och det kan betvivlas om den förekommer någon annanstans i västvärlden. I denna vinstdrivna verksamhet, – »business« – är det en audionom som »kartlägger«, informerar och sedan säljer hörapparater och hjälpmedel.

På samma webbplats säger Maria Lindgren, ordförande för Hörselskadades riksförbund i Skåne: »Det är viktigt att den hörselskadade ska kunna få sina individuella behov tillgodosedda inom ramen för den offentliga hälso- och sjukvården. Man ska inte behöva köpa en hörapparat för att få sina behov tillgodosedda.«

Låt oss tänka till innan vi slår sönder fungerande vårdkedjor och ersätter dessa med vinstdrivna verksamhet. Vår kunskap om kommunikation ökar snabbt, både gällande produktion – tal och avkodning – taluppfattning. Är det då lämpligt att lämna över området till paramedicinska professioner?

KONRAD S KONRADSSON
docent, sektionschef,
hörselsektionen, VO-ÖNH,
Akademiska sjukhuset, Uppsala
kskonrad@mac.com

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.